

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
kopia: fi.ofa.sfo@regeringskansliet.se

Stockholm 2024-11-18

Ert dnr: Fi2024/01367

Vårt dnr NFH 2024-258

Remissvar avseende En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter 2024:11

Sammanfattning

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) har tagit del av Statskontorets förslag till flytt av myndighetens verksamhet till Statens kulturråd och ställer sig övergripande positiv till förslaget.

NFH ser Statskontorets förslag som ett avstamp för framtiden vilket ger möjlighet till utveckling av slöjd- och kulturhantverksområdet. Utgångspunkten för NFH:s synpunkter är att varje del av myndighetens nuvarande uppdrag ska organiseras så att det kommer till sin rätt på bästa vis. Därför förespråkar NFH att Kulturrådet övertar merparten av verksamheten men att också Konstnärsnämnden och Riksantikvarieämbetet i framtiden kan ansvara för vissa delar. Detta för att slöjdsektorns särart och utvecklingskraft ska omhändertas på bästa vis och samspela med de nationella kulturpolitiska målen.

Förslag till tillägg i Statens kulturråds instruktion

Det är av yttersta vikt att främjandet av området slöjd och kulturhantverk skrivs in i Statens kulturråds instruktion.

§2 främjande av slöjd och kulturhantverk.

§3 ha ett samlat ansvar för att inom området slöjd och kulturhantverk ta initiativ till, planera, samordna och göra främjande insatser samt fördela bidrag, i den utsträckning sådana uppgifter inte ska fullgöras av någon annan statlig myndighet. (Sid 6)

Fredade medel och ökade kostnader

Det är av största vikt att Nämnden för hemslöjdsfrågors medel fredas generellt, men med extra fokus på utlysningar av projektbidrag för att undvika undanträngning av slöjdområdet. Initialt kommer ökade resurser krävas för att infoga Främjande av hemslöjd i Statens kulturråd utan avbrott i ordinarie verksamhet, samtidigt som myndigheten Nämnden för hemslöjdsfrågor avvecklas. (Sid 10)

Förtydligande av slöjd och kulturhantverk

Nämnden för hemslöjdsfrågor har till utredningen av samverkansmodellen föreslagit att området byter namn från "främjande av hemslöjd" till "främjande av slöjd och kulturhantverk" vilket bättre fångar upp områdets bredd än Främjade av hemslöjd. (Sid 6)

Främjande och bidragsfördelning

Nämnden för hemslöjdsfrågor instämmer i att merparten av nämndens främjandeverksamhet, som berör de nationella kulturpolitiska målen, kan flyttas till Statens kulturråd. När det gäller fördelning av projekt- och verksamhetsbidrag, behövs dock en vidare utredning för att avgöra om Nämnden för hemslöjdsfrågors nuvarande utlysningar kan inkluderas i Kulturrådets befintliga bidragsgivning eller om separata utlysningar krävs. (Sid 7 och 8)

Inrättande av råd eller särskilt beslutsorgan

Nämnden för hemslöjdsfrågor anser att ett råd initialt bör inrättas hos Statens kulturråd vid överförande av Nämnden för hemslöjdsfrågors uppgifter till den mottagande myndigheten. Ett sådant råd kan ge en mjukare övergång och minskat avbrott och kontinuitet i verksamheten, samtidigt som verksamheterna lär känna varandra. Det ger även möjlighet till anpassning ifrån båda håll för att på bästa sätt kunna stötta slöjd- och kulturhantverksområdet utan avbrott. Efter en övergångsperiod kan rådet avvecklas. Inrättade av ett särskilt beslutsorgan kan vara ett alternativ. (Sid 9 och 10)

Flytt av organisationsbidrag till Riksantikvarieämbetet

Organisationsbidraget till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund samt bidrag för täckande av nationell licens till PrimusNett avseende Digitalt Museum kan övervägas att flyttas till Riksantikvarieämbetet för att på så vis hamna i en mer utvecklande och stödjande kulturarvskontext. Förslaget bör utredas vidare. (Sid 5 och 7)

Samarbete med Konstnärsnämnden

Nämnden för hemslöjdsfrågor föreslår att en diskussion ska inledas med Konstnärsnämnden kring hur delar av deras verksamhet även kan inkludera yrkesverksamma inom slöjd och kulturhantverk, exempelvis frågor om yrkesverksammas villkor och arbetet med internationalisering. (Sid 5 och 7)

Kulturella och kreativa branscher

Nämnden för hemslöjdsfrågors uppdrag inom Kulturella och kreativa branscher handlar i hög utsträckning om att stötta fältet och skapa förståelse hos andra bidragsgivare för kombinatorers verklighet. Nämnden för hemslöjdsfrågor arbetar för att synliggöra de utmaningar som finns för slöjdföretagare i form utestängande från olika former av offentligt stöd samt avsaknad av SNI-koder med mera. (Sid 7 och 8)

Inledning

Människor som slöjdar är i alla åldrar och finns i staden och på landsbygden, som fritidssyssla eller i professionella hantverksskrån, organiserat i hemslöjdsrörelsen eller andra organisationer. Att slöjda kräver sällan särskilda rum eller omfattande utrustning utan kan ta plats lite varstans. Här finns det bredaste folkliga och yrkesslöjdarnas djupaste kunskap och skicklighet parallellt. Slöjd och hantverk är i ordens rätta bemärkelse både bredd- och spetskultur. Och ett myller av mångfald.

Inte sällan sker slöjdande i grupp där kunskapen traderas mellan individer, generationer och mellan kulturer i en process som både socialiserar och håller historien levande. Den mest nyskapande slöjden har alltid, mer eller mindre synliga, rottrådar till äldre arbeten. Här finns de gemensamma traditionernas, men också minoritetskulturernas, subkulturernas och motkulturernas uttryck och avtryck. Den samtida slöjden växer i en rik historiskt mylla.

En inkluderande breddkultur

Slöjd och hantverk är en stor, bred och folklig kultur med utövare på olika nivåer och med olika ambitioner. Här finns vardagsslöjderna där handarbetet är en del av livet, den engagerade hemslöjdsrörelsen, skolslöjden, folkbildarna och kursverksamheten, kulturvårdsentusiasterna och DIY-aktivisterna. Här finns de professionella slöjderna, hantverkarna och bärarna av gamla och nya kulturtraditioner. Kort sagt, slöjd utövas i alla åldrar, av amatörer och yrkesverksamma, i stad och på landsbygd, i hemmen, som yrke eller i civilsamhället. Unikt är också att många fritidsslöjdare har en hantverksskicklighet som står väl i paritet med den professionella slöjdarens.

Utövarnas samlade material- och hantverksskicklighet är omistlig för våra kulturarvs bevarande. En av slöjdens och hantverkets egenarter är att den ofta traderas mellan generationer, grupper och individer. Det är en typ av lärande som länge varit förbisett av industrisamhällets rationella, strukturerade formella kunskapsinhämtning, men som idag upplever en renässans och ett nytt erkännande och idag identifieras som en brygga mellan kunskap och färdighet, mellan utbildning och försörjning. Slöjdsektorns kunskaper och attityder till material och resurser har också fått ett sorts genomslag inom den breda hållbarhetsrörelsen.

Bakgrund

Slöjdområdet, med sin grund i det folkliga, icke akademiska och egenorganiserade har på olika sätt och med olika utgångspunkter främjats av staten sedan 1870-talet. Ett antal utredningar har genomförts under hela 1900-talet, den senaste översynen *Nationell samordning av hemslöjden - en översyn av Nämnden för hemslöjdsfrågor* Ds 2012:8 genomfördes i och med samverkansmodellens införande. I Ds 2012:8 skriver utredaren i sammanfattningen:

”Som en röd tråd genom historien går de nära sambanden mellan de näringspolitiska och de kulturpolitiska perspektiven, mellan det nationella och det regionala samhällsansvaret, liksom mellan samhällets och den ideella sektorns insatser. Det är med dessa utgångspunkter som staten har format de mål och medel på hemslöjdsområdet som gäller i dag. Ett centralt inslag i statens åtgärder för att främja hemslöjden har varit det statliga bidraget till länshemslöjdskonsulenter.”

Statistik

Enligt Myndigheten för kulturanalys är runt 40 procent av befolkningen mycket eller ganska intresserade av hemslöjd. Intresset för hemslöjd har präglats av stabilitet och har inte förändrats nämnvärt under de senaste tio åren. Intresset för hemslöjd ser olika ut i olika grupper; kvinnor är mer intresserade än män, äldre är mer intresserade än yngre och de som bor på landsbygden är mer intresserade än de som bor i stad eller storstad. Kulturanalys ser att hemslöjdande är ett brett fenomen och utövandet av slöjd och hantverk präglas också av stabilitet över tid. Under 2021 sysslade närmare hälften av invånarna med hemslöjd någon gång under året. Analysen visar att socioekonomiska faktorer utövar litet inflytande samtidigt som intresset för hemslöjd och utövandet av hemslöjd tydligt hänger samman.

I Nämnden för hemslöjdsfrågors vision tydliggörs områdets stora bredd ”*Här finns det bredaste folkliga och yrkesslöjdarnas djupaste kunskap och skicklighet parallellt. Slöjd och hantverk är i ordens rätta bemärkelse både bredd- och spetskultur. Och ett myller av mångfald*”.

Anslaget främjande av hemslöjd

Förordning och uppdrag

Förordning med instruktion för Nämnden för hemslöjdsfrågor SFS 2007:1193

Uppgifter

1 § Nämnden för hemslöjdsfrågor ska ta initiativ till, planera, samordna och göra insatser för att främja hemslöjd, i den utsträckning sådana uppgifter inte ska fullgöras av någon annan statlig myndighet.

2 § Myndigheten ska särskilt inom sitt verksamhetsområde, i mån av medel, fördela statliga bidrag till hemslöjdsfrämjande verksamhet.

Regleringsbrev

I Nämnden för hemslöjdsfrågors regleringsbrev fastslås att

”Nämnden för hemslöjdsfrågor ska stärka förnyelsen och utvecklingen av hemslöjden ur såväl ett kultur- som ett närings- och hållbarhetsperspektiv och därmed tillvarata hemslöjdens materialkunskap, teknikkunskap, formspråk, tradition och kvalitet, och öka barns och ungdomars intresse för utövande av olika slöjdtekniker”

ap.2 Främjande av hemslöjd

Anslagsposten ska användas för organisationsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Anslagsposten ska även användas för bidrag till verksamhet med nationella utvecklare, fortbildning och årlig informationskonferens samt för bidrag till projekt inom hemslöjdsområdet

Staten har mot bakgrund av förordning med instruktion och regleringsbrev under lång tid varit en stark aktör inom slöjdområdet och därigenom i relativt hög utsträckning styrt områdets organisering. Nämnden för hemslöjdsfrågor har varit drivande i områdets utveckling och kontakterna mellan myndigheten och regioner, huvudmän för konsulentverksamhet och regionala utvecklare samt föreningslivet har varit täta.

Nämnden för hemslöjdsfrågor saknar bidragsförordning.

Branschorganisation för yrkesverksamma saknas liksom dedikerade institutioner inriktade på ett vidgat slöjd- och kulturhantverksområde, särskilt med avseende på samtida uttryck. Nämnden för hemslöjdsfrågor har under senare år aktivt arbetat med att lyfta fram hela slöjd- och hantverksfältet, från det mest traditionella till det samtida.

Aktörer och samverkansparter

Samverkansmodellen

I och med samverkansmodellens införande flyttades merparten av anslaget Främjande av hemslöjd från Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) till Statens kulturråd i rådets egenskap av förvaltare av Kultursamverkansmodellen, vilken finansierar konsulent- och utveckeltjänster samt viss verksamhet. NFH ingår i Kulturrådets samverkansråd vilket är knutet till modellen. NFH:s nära förhållande till regioner, huvudmän och konsulenter har fortsatt inom ramen för samverkansmodellen och utvecklats på ett positivt sätt. Myndigheten är dialogpart och bidrar med nationell överblick.

Hemslöjdskonsulenter och utvecklare finns i alla regioner och finansieras gemensamt av staten och regionerna via samverkansmodellen. Huvudmän för konsulent- och utvecklarverksamhet kan vara region (9), länsmuseum (5) eller ideell förening (7). Totalt finns det 53 konsulenter och utvecklare i Sverige som finansieras inom ramen för samverkansmodellens främjande av

hemslöjd. Antalet konsulenter och regionala utvecklare per region varierar mellan en och sju. Nämnden för hemslöjdsfrågor har via regleringsbrev i uppdrag att erbjuda konsulenter och regionala utvecklare fortbildning samt årlig informationskonferens.

Vid läsning av regionala kulturplaner kan konstateras att regioner börjar beskriva främjande av hemslöjd så att det förstås att gränsen gentemot konsthantverk och form blir allt mer flytande och allt oftare beskrivs områdena under samma huvudrubrik, men som två områden. Nämnden för hemslöjdsfrågor ser det som ändamålsenligt att i pengar mätt mindre områden till del kan gemensamt nyttja resurser, det är dock viktigt att förstå skillnaden mellan de olika områdena.

Andra kulturmyndigheter med kopplingar till främjande av hemslöjd och civilsamhället

Utöver Statens kulturråd och Nämnden för hemslöjdsfrågor fördelar Riksantikvarieämbetet projektbidrag för kulturarvsarbete i vilket slöjd ingår. Institutet för språk och folkminnen leder det svenska Unescoarbetet med inriktning immateriellt kulturarv där NFH ansvarar för noden Traditionell hantverkskunskap.

Såväl Konstnärsnämnden som Nämnden för hemslöjdsfrågor får ansökningar om utvecklingsprojekt ifrån yrkesverksamma i skärningspunkten mellan slöjd och konsthantverk.

Civilsamhället

Slöjd och kulturhantverk har en stark ställning i civilsamhället och är en av de kulturaktiviteter som inte är koncentrerade till storstäderna utan väl spridda i hela landet. Från att tidigare varit antingen en enskild aktivitet som skett i hemmen eller organiserade i klassiskt föreningsliv i hemslöjdsföreningar, slöjdas det idag i många former och format; informella grupper, i studieförbund, på bibliotek, samlingslokaler och museer. I kollektiva verkstäder, i kursverksamhet och i skolor på många nivåer. Det traditionella föreningslivet inom slöjdsektorn domineras av Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR) och deras medlemsföreningar (ca 13 000 individuella medlemmar).

SHR utpekas i Nämnden för hemslöjdsfrågors regleringsbrev som mottagare av organisationsbidrag. Riksförbundet finansieras med medlemsavgifter och statligt anslag i form av organisationsbidraget från NFH.

Tillväxtverket

Nämnden för hemslöjdsfrågors värmyndighet Tillväxtverket har tillsammans med företaget Affärskompetens under 2024 drivit insatsen *Din egen rådgivare* vilken syftar till ökad digital mognad hos mikro- och småföretag på landsbygd. Nämnden för hemslöjdsfrågor har för avsikt att fortsätta för Tillväxtverket synliggöra slöjdföretagarnas behov och utmaningar.

Nämnden för hemslöjdsfrågors förslag till framtida organisering av området främjande av hemslöjd

4.3.1 Tre nämndmyndigheters verksamhet skulle kunna bli uppgift vid annan myndighet

”Statskontoret föreslår att regeringen överväger att organisera verksamheten vid Nämnden för hemslöjdsfrågor som en ordinarie uppgift vid en annan myndighet. Statskontoret bedömer att en möjlig myndighet för hemslöjdsfrågorna är Statens kulturråd, som har verksamhetsmässiga samband med nämndmyndigheten och som har i uppgift att fördela bidrag till kulturens utveckling och tillgänglighet.

Nämnden för hemslöjdsfrågors huvuduppgift är att fatta beslut om utbetalning av medel. Vi bedömer att denna uppgift kan organiseras som en ordinarie uppgift vid en annan myndighet. Dessa ärenden har lägre komplexitet än många andra nämndmyndigheters uppgifter och ärenden. Beslutens ingripande verkan är också lägre, vilket sammantaget leder till att det knappast behövs några kollektiva beslut eller någon organisatorisk gräns. Regeringen har inte heller ställt några krav på ledamöternas kompetens eller att särskilda intressen ska representeras i nämnden. Staten delar ut mycket bidrag inom kultursektorn, men det är bara hemslöjdsfrågorna som har en särskild nämnd.”

Ett tillägg krävs i Statens kulturråds instruktion som befäster främjande av slöjd och kulturhantverk som den del av myndighetens uppdrag. Nämnden för hemslöjdsfrågor ser det som viktigt att fastslå att Statens kulturråd har därmed ett samlat ansvar för området slöjd och kulturhantverk i och med överföringen av verksamheten från Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Förslag till tillägg i Statens kulturråds instruktion

§2 främjande av slöjd och kulturhantverk.

§3 ha ett samlat ansvar för att inom området slöjd och kulturhantverk ta initiativ till, planera, samordna och göra främjande insatser samt fördela bidrag, i den utsträckning sådana uppgifter inte ska fullgöras av någon annan statlig myndighet.

Uppfyllande av de nationella kulturpolitiska målen

Nämnden för hemslöjdsfrågors (NFH) verksamhet syftar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen, det som här avses är arbetet inom ramen för Kultursamverkansmodellen vilket innebär att inom samverkansrådet och dess arbetsgrupper vara sakkunnig inom området främjande av hemslöjd. Det har också omfattat att arrangera fortbildning och årlig informationskonferens inom slöjd- och kulturhantverksområdet utifrån myndighetens nationella överblick och specialkunskaper. NFH samverkar också med regioner, huvudmän och slöjdekonsulenter samt regionala utvecklare, och fungerar därigenom som en oberoende expertmyndighet för att stödja utvecklingen av hela det breda slöjd- och kulturhantverksområdet. Som en följd av regionernas verksamhet och kulturplaner kan även närliggande områden som konsthantverk och form omfattas av NFH:s arbete.

Fördelning av utvecklingsprojekt

Nämnden för hemslöjdsfrågors *Fördelning av utvecklingsprojekt*, vilken riktar sig till föreningar och institutioner, bör flyttas till Statens kulturråd. En analys av kriterier, definitioner av målgrupp och villkor för sökande krävs för att det ska gå att avgöra om slöjd och kulturhantverksområdet kan rymmas inom Statens kulturråds befintliga utlysningar eller om

separata utlysningar behöver skapas. Redan nu kan konstateras att regionala hemslöjdskonsulenter och utvecklare samt deras huvudmän inte kan söka utvecklingsmedel av Kulturrådet utan hänvisas till samverkansmodellens utvecklingsbidrag – vilka har en osäker framtid.

Hemslöjdskonsulenter och utvecklare, vilka utgör den starkaste infrastrukturen inom slöjdområdet, har idag möjlighet att söka utvecklingsbidrag ifrån Nämnden för hemslöjdsfrågor. Enligt gällande regelverk kan konsulenter och regionala utvecklare, eller deras huvudmän, inte söka utvecklingsmedel hos Kulturrådet utan är hänvisade till samverkansmodellens utvecklingsbidrag – ett stöd som har en osäker framtid. Det är av yttersta vikt att en ny struktur inte utestänger dem från möjligheten att kunna söka särskilda utvecklingsmedel. Det vore mycket olyckligt för hela slöjdområdet, särskilt eftersom det ofta handlar om regionala samverkansprojekt av stor betydelse.

Ett frågetecken råder kring bidrag till utvecklingsmedel som syftar till att utveckla yrkesverksamma egna uttryck eller hantverksskicklighet. Nämnden för hemslöjdsfrågor har i viss utsträckning beviljat denna typ av ansökningar då myndigheten inte sett att det varit möjligt för yrkesverksamma slöjdare och kulturhantverkare att söka av annan bidragsgivare. Yrkesverksamma inom slöjd och kulturhantverk är mycket viktiga för fältet i stort och dess utveckling.

Ett alternativ är att Konstnärsnämnden, som idag fördelar utvecklingsprojekt samt arbetsstipendier vilka kan sökas av konsthantverkare, även skulle inkorporera yrkesverksamma slöjdare och kulturhantverkare i stödfördelningen. Den exellens som ryms inom slöjdfältet har föutsättningar som samspelar väl med Konstnärsnämndens uppdrag. Här krävs en djupare analys för att det ska vara möjligt att fastslå i vilken utsträckning utlysningarna kan vara tillgängliga och sökbara också för yrkesverksamma slöjdare och kulturhantverkare. En vidgad och förtydligad definition av målgrupp kan behövas.

Konstnärsnämndens arbete med konstnärernas villkor, med residen, samt med internationalisering är av stort intresse även för yrkesverksamma inom slöjd och kulturhantverk. Genom vidgade eller förtydligade begrepp skuld detta kunna betyda mycket för såväl konsthantverkets och slöjdens som konstens utveckling.

Fördelning av verksamhetsbidrag

Nämnden för hemslöjdsfrågors årliga *verksamhetsbidrag* till Sameslöjdsstiftelsen Sami Duodji flyttas till Statens kulturråd liksom den nationella licenskostnaden för Primus Nett avseende Digitalt museum. Även i detta fall krävs en utökad analys.

Fördelning av organisationsbidrag

Vad gäller *Fördelning av organisationsbidrag* föreslår Nämnden för hemslöjdsfrågor att det kan övervägas att flytta det organisationsbidrag, som myndigheten idag enligt regleringsbrev fördelar, till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund till Riksantikvarieämbetet. Samma gäller bidraget för täckande av kostnaden för den nationella licensen avseende Digitalt museum.

Genom att flytta dessa till ett större sammanhang, där likartade organisationer hanteras, kan synergier och samarbeten skapas inom kulturarvsområdet, särskilt inom arbetet med immateriellt kulturarv samt digitisering. Arbetsinsats avseende fördelning av de båda bidragen

är försumbar. Riksantikvarieämbetet har kompetens inom området genom att myndigheten redan bedömer och fördelar bidrag till kulturarvsarbete, varav cirka 1,3 mkr kom slöjdområdet till godo 2024.

Kulturella och kreativa branscher

En viktig del i Nämnden för hemslöjdsfrågors arbete med Kulturella och kreativa branscher är bidragsgivning till yrkesverksamma. De grupper som nåtts av Nämnden för hemslöjdsfrågors bidragsgivning 2023 kan delas in i tre kategorier: yrkesverksamma slöjdare, institutioner, utbildningar och föreningar. Sett till den totala bidragsgivningen har föreningar tilldelats medel i samtliga bidragsformer, institutioner ur två och yrkesverksamma slöjdare endast från projektbidrag.

Drygt hälften av bidragsgivningen går till föreningsliv, fördelat på organisations-, verksamhets- och projektbidrag. Som en del av NFHs anslag ap.2 *Främjande av hemslöjd* fördelades år 2023: organisationsbidrag 3 000 tkr, verksamhetsbidrag 1 900 tkr och projektbidrag 3 570 tkr.

Fördelning av bidrag per kategori 2023, tkr

Bidragsgivning	Yrkesverksamma	Institution/utbildning	Föreningar
Projektbidrag	1 479	920	1 171
Organisationsbidrag			3 000
Verksamhetsbidrag		1 500	400
SUMMA	1 479	2 420	4 571

Vikten av oberoende från intressentgrupper

Det har historiskt funnits drag av korporativism i kulturmyndighetsarbetet i Sverige. Slöjdfältet är inte undantaget. Dessa drag har metodiskt och målmedvetet arbetats bort genom åren och Nämnden för hemslöjdsfrågor är idag en myndighet arbetar enligt praxis av armslängds avstånd och med oberoende gentemot organisationer, grupper och enskilda aktörer på fältet. Ledamöter till nämnden rekryteras på sina individuella meriter och är ofta experter inom olika områden som berör slöjd och kulturhantverk. Genom sin bredd ledmötterna en gedigen samlad kompetens om så väl slöjdfältet som det omgivande samhället och den svenska kulturpolitikens mål.

Vid en flytt av Nämnden för hemslöjdsfrågors uppdrag och verksamhet till Statens Kulturråd är det av största vikt att dessa kvaliteter bevaras. Statens Kulturråds modell med arbets- och referensgrupper kan ersätta nämndens funktion när det gäller att bedöma ansökningar givet att dessa råd har motsvarande bredd, kompetens och oberoende. En återgång till ett system där specifika organisationer eller aktörer garanteras plats för att bevaka sina egna intressen vore direkt skadligt för arbetet så som det utformats i en svensk kontext med oberoende myndigheter utan band till varken sittande regering eller intresseorganisationer, företag eller politiska rörelser.

Kommentarer till övriga förslag som delvis kan vara aktuella vid beslut att organisera verksamheten vid Nämnden för hemslöjdsfrågor som en ordinarie uppgift vid en annan myndighet

4.2.1 Ordinarie uppgift hos annan myndighet är ett alternativ när det inte finns starkt behov av kollektivt beslutsfattande

*"En situation som kan motivera att göra om en nämndmyndighets verksamhet till en ordinarie uppgift vid annan myndighet är att det över tid har utvecklats tydliga kriterier för hur beslut ska avgöras enligt enhetliga rutiner. När det sker blir verksamheten en ordinarie uppgift vid en myndighet och det kollektiva beslutsfattandet försvinner. Det kan då bli relevant att överväga om myndigheten behöver få in särskild kompetens och expertis i den nya beslutsprocessen. Ett exempel är att **inrätta ett råd** vid myndigheten eller utveckla samverkansformer."*

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) anser att ett råd (förslagsvis bestående av sittande nämnd) initialt bör inrättas hos Statens kulturråd vid överförande av NFH:s uppgifter till myndigheten. Ett sådant råd kan efter en övergångsperiod avvecklas. Detta kan leda till en mjukare övergång och minskat avbrott i verksamheten, samtidigt som verksamheterna lär känna varandra. Det ger även möjlighet till anpassning ifrån båda håll för att på bästa sätt kunna stötta slöjd- och kulturhantverksområdet utan avbrott. Se bilaga 1.

4.2.2 Särskilda beslutsorgan möter behov av kollektivt beslutsfattande

*"Ett sätt att uppnå ett kollektivt beslutsfattande är att **inrätta ett särskilt organ**, som kan ha både rådgivande och beslutsfattande uppgifter. Särskilda beslutsorgan är enheter inom myndigheterna som självständigt fattar beslut i avgränsade frågor. Myndighetens ledning har ändå det yttersta ansvaret för verksamheten. De är alltså en del av en myndighet samtidigt som det har en mer självständig roll än andra delar av myndigheten."*

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) ser att även särskilt beslutsorgan skulle kunna vara en initial lösning vid överförande av NFHs uppgifter till Statens kulturråd. Under **punkt 5.1 Sammanfattande iakttagelser** skriver Statskontoret

"Att göra om nämndmyndigheten till ett beslutsorgan inom en befintlig myndighet behöver inte innebära någon påverkan på verksamheten, samtidigt som en liten besparing kan göras på sikt."

NFH ser att iakttagelsen avseende påverkan är intressant. Kommentaren angående möjligheten att göra en besparing är knappast trolig då NFH i dagsläget har en värdmyndighet som står för delar av administration, lokaler, system och så vidare. Tillväxtverkets beräknade årskostnad för att vara värdmyndighet till NFH är 372 tkr (2022).

5.3 Organisationsalternativen kommer att kräva olika mycket arbetsinsatser

*"På kort sikt ser vi generellt att det uppstår en risk för tillfälliga avbrott i verksamheterna som kan påverka kvalitet och produktivitet. Vi bedömer att risken är särskilt stor i de fall då en nämndmyndighet ska göras om i sin helhet till en enrådgivningsmyndighet eller om en del av verksamheten ska inordnas som en uppgift i en annan myndighet. Verksamheten ska då ledas och genomföras på ett annat sätt. **I de fall som verksamheterna görs om till beslutsorgan är de riskerna mycket små då verksamheten i praktiken kan hanteras av samma ledamöter men i en annan organisationsform.***

De olika organisationsförslagen innebär olika mycket arbetsinsatser och kostnader för att genomföras."

Nämnden för hemslöjdsfrågor ser att skrivningen under 5.3 stärker idén om ett beslutsorgan som en initial lösning, vilken efter en övergångsperiod kan omprövas. 5.3.2 "När en nämndmyndighet görs om till beslutsorgan är de verksamhetsmässiga förändringarna små." "Verksamheten kan fortsätta i stort sett orörd men i en ny organisationsform och med nya regelverk på plats."

5.3.1 Både risker och möjligheter när del eller hela nämndmyndigheten blir uppgift vid annan myndighet

Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) ser både risker och möjligheter vid en flytt av uppgiften, risken kan vara ett kompetenstapp om verksamheten blir av med sju kompetenta ledamöter samtidigt som verksamheten övergår till annan myndighet. Ett kontinuitetsglapp kan uppstå om tidsplanen är för knapp. NFH ser det som mycket viktigt att det vid en flytt av myndighetens verksamhet till Kulturrådet tas hänsyn till slöjdområdets egenart, organisering och tradition. Det är lätt hänt att, ett i pengar och institutioner litet område utan nämnvärd akademisk förankring och med en folklighet och bredd, hamnar i ett läge där man inte längre på bästa sätt kan främja området. Det är därför av största vikt att Nämnden för hemslöjdsfrågors anslag fredas för att undvika undanträngning av slöjdområdet.

I Statens kulturråds regleringsbrev bör initialt skrivas in att anslag 4:3 Utgiftsområde 17 fortsatt skall avse främjande av slöjd, i första hand i form av fortbildning och årlig informationskonferens samt för bidrag till projekt, verksamhet med nationella utvecklare och organisationsbidrag (om inte annat beslutas) inom slöjd och kulturhantverks området.

Bidragsförordning bör skrivas för utlysningar inom slöjd och kulturhantverks området. Förordningen bör medge fördelning av organisations-, verksamhets- och projektbidrag.

Främjandet måste vara anpassat till kulturområdets egenart för att det skall vara framgångsrikt. Särskilt projektutlysningar måste vara utformade så att området gagnas, vilket till exempel innebär att arrangörsledet i slöjdområdet ser annorlunda ut och att institutioner i hög utsträckning ersätts av föreningar, konsulentverksamhet och yrkesverksammas enskilda initiativ.

Mycket spännande och bra samverkan kan också bli effekten vid en klok inrangering där hänsyn tas till den verksamhet som flyttas. Extra resurser kommer att krävas för att Nämnden för hemslöjdsfrågors kansli med 2,8 tjänster skall mäkta med att såväl avveckla myndigheten som foga in verksamheten hos Statens kulturråd, utan att det blir avbrott i verksamheten.

NFH har idag Tillväxtverket som värdmyndighet vilket innebär att inordnandet av myndigheten i Statens kulturråd knappast kommer medföra några ekonomiska besparingar. Skrivande av äskande och redovisning försvinner som arbetsuppgift hos NFH vilket innebär en viss liten besparing. I övrigt bedömer inte NFH att förändringen kommer innebära någon effektivisering, däremot kan vidgade samarbetsytor ge positiva effekter.

Remissen har beretts av Nämnden för hemslöjdsfrågors kanslichef Friedrike Roedenbeck och beslutats på nämndmöte 18 november 2024.

Bilaga 1

Svar på tre korta frågor ställda till regioner, huvudmän och konsulenter/ utvecklare inom slöjd med anledning av Statskontorets förslag gällande Nämnden för hemslöjdsfrågor

Vilken funktion fyller Nämnden för hemslöjdsfrågor (NFH) för dig/din organisation? Har du önskemål om insatser, service, arrangemang från NFH som inte levereras idag? Övrigt?

”NFH har en viktig sammanhållande funktion för hemslöjdsområdet med sitt övergripande perspektiv, utifrån vilket de kan se tendenser, verka sammankopplande och lyfta aktuella frågor. I relation till oss som utvecklare fyller också NFH en viktig stödfunktion som strategisk kontakt, där det nationella perspektivet kompletterar vårt regionala arbete. Deras kunskap och stora nätverk är av stor vikt för arbetet framåt för oss. De konferenser och arrangemang som NFH gör i samverkan är ett värdefullt medel för hela konsulentkåren, vilket är viktigt för sammanhållningen av området.”

”Det skulle bli stora negativa konsekvenser för hemslöjdsområdet om NFH:s roll skulle minska. NFH som auktoritet i hemslöjdsfrågor är en viktig kvalitetsstämpel. De fyller också en viktig roll i relation till politiken och i arbete med framtagandet av kulturplaner. Vi är få hemslöjdsutvecklare/konsulenter och det är också därför som NFH blir särskilt viktiga för oss.”

”Att verka för slöjdområdets intressen i en nationell kulturpolitisk kontext kan bli ännu viktigare när nämnden i sin nuvarande form upphör. Slöjdområdet är i hög grad självorganiserat i förhållande till många andra konst- och kulturområden. Hemslöjden har en relativt låg synlighet och organisation gällande, utbildning, intresseorganisationer och mötesplatser. Trots det är slöjden sett till utövare ett av de största kulturområden nationellt.”

”Vi har haft stor glädje av de konferenser som ordnats som fortbildning för hemslöjds konsulenter. Både för att de tagit upp aktuella ämnen och för att det är en samlingspunkt för konsulenter. Vi känner att en samtalspartner och ett bollplank bara är ett telefonsamtal bort. Den man ringer känner väl till slöjdfrågor och de lokala förutsättningar som finns för respektive län.”

”Viktiga funktioner är fördelning av projektmedel och att ha en samlande roll kring seminarier, fortbildning och kunskapsutbyte.”

”Nämnden bidrar med ett nationellt perspektiv och omvärldsbevakning, där nämndens roll att verka och stärka slöjdområdet i en nationell kontext är angeläget. Vidare vill regionen understryka vikten av nämndens fördelning av projektbidrag som bidrar till utveckling inom området.”

Sammanfattningsvis ser NFH att regioner, huvudmän och hemslöjds konsulenter och utvecklare är nöjda med den verksamhet myndigheten bedriver och att man är mån om att få behålla myndighetens stöd i form av samlande kraft med nationell överblick, arrangör av konferenser och seminarier samt fördelare av utvecklingsprojekt.